

Kriisi-ja poikkeusolot. Valtion sekä yksilötason näkökulmasta

SARI PELTTARI 2025

Sisältö

- ▶ Valtion osuus
- ▶ Pelastustoiminnan osuus
- ▶ Yksilötason osuus
 - ▶ Informaation kautta tapahtuvat muutokset
 - ▶ Millä tavalla tekoäly on muuttanut yhteiskuntaa
 - ▶ Henkinen kriisinkestävyys
 - ▶ Mikä on omavarautumisen merkitys
 - ▶ Kylähanke
- ▶ Lähteet

Valtion tasolla

- ▶ Valtioneuvosto on Suomessa ylintä toimeenpanovaltaa käyttävä instituutio ja keskeinen osa Suomen poliittista järjestelmää.
 - ▶ Tarkoitetaan Suomen hallitusta, jota johtaa pääministeri
 - ▶ Vastaa Suomen päivittäisestä hallinnosta ja päätöksenteosta
 - ▶ Pääministeri vastaa valtioneuvostolle kuuluvien asioiden valmistelun ja käsittelyn yhteensovittamisesta, on myös ministerivaliokuntien puheenjohtaja.
 - ▶ Voidaan myös tarkoittaa valtioneuvoston yleisistunnon ja ministeriöiden päätöksentekuelintä
 - ▶ Keskeiset säädökset ovat perustuslaki, laki valtioneuvostosta sekä valtioneuvoston ohjesäännöt

Sari Pelttari 2025

- Meidän yhteiskunnan varautumiseen on laadittu erinäisiä strategioita, periaatepäätöksiä sekä lakiasetuksia. Näiden tarkoitus on turvata yhteiskuntamme toimivuus ja infrastruktuurin ylläpitäminen arjessa kuin poikkeustilanteissa.
- Infrastruktuurilla tarkoitetaan niitä palveluja sekä rakenteita ,joilla mahdollistetaan yhteiskunnan toiminta
- Kriittisiä infrastruktuureja :
 - ▶ Vesi, Energiantuotanto
 - ▶ Viestintä
 - ▶ Rahoitus
 - ▶ Terveystieteiden huolto, julkinen sektori
 - ▶ Vaarallisten aineiden tuotanto, varastointi ja kuljetus(YST 20

- Tässä muutama esimerkki strategioista/selontekoja
 - Sisäisen turvallisuuden strategia (STS) STM 2017
 - Ulko- ja turvallisuuspoliittinen selonteko 2023
 - Suomen Kyberturvallisuusstrategia 2019
 - ▶ Tähän liittyen SUPO:lta tuli tiedote liittyen kyberturvallisuuden suhteen maaliskuun 2025 alussa
 - Yhteiskunnan turvallisuusstrategia (YST) Valtioneuvostolta 2017. Turvallisuuskomitea työryhmänä viimeinen päivitys tehty 16.01.2025
 - Pelastuslaki (379/2011) tästä vastaa sisäministeriö

Väestönsuojelun organisoinnista

SISÄMINISTERIÖN PELASTUSOSASTO

- johtaa, ohjaa ja valvoo pelastustointia
- huolehtii pelastustoimen valtakunnallisista valmisteluista ja järjestelyistä
- yhteensovittaa eri ministeriöiden ja toimialojen toimintaa pelastustoimessa ja sen kehittämisessä.

PELASTUSTOIMEN VIRANOMAISET

- varautuvat toimialaansa kuuluvien väestönsuojelutehtävien hoitamiseen riittävin suunnitelmin ja etukäteen tapahtuvin valmisteluin
- huolehtivat vastuullaan olevien väestönsuojelutehtävien edellyttämän toiminnan ja suunnitelmien yhteensovittamisesta

MUUT VASTUUVIRANOMAISET

- velvollisia laatimaan pelastuslaitoksen johdolla ja yhteistoiminnassa keskenään tarpeelliset suunnitelmat tehtäviensä hoitamisesta väestönsuojelussa
 - pelastuslaitokselle on annettava selvitykset väestönsuojeluun käytettävissä olevista voimavaroista
-

Huoltovarmuus

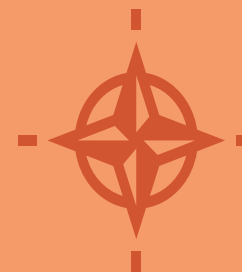
- 24.10.2024
 - Valtioneuvostolta päätös huoltovarmuuden muuttumisesta turvallisuusympäristössä
 - Yksi painopisto on sotilaalliseen sekä hybridiuhkaan varautuminen
 - Tämä asettaa myös muutoshaasteita muille toimijoille sekä julkisella, että kolmannella sektorilla toimijoille
 - Myös kansainvälinen yhteistyö korostuu

Sari Pelttari 2025

**Sisä-
markkinoiden
häiriöttömän
toiminnan
turvaaminen**

**Kriisinkestävä
yhteiskunta**

**Yhteisen
pelotteen ja
puolustuksen
vahvistaminen**

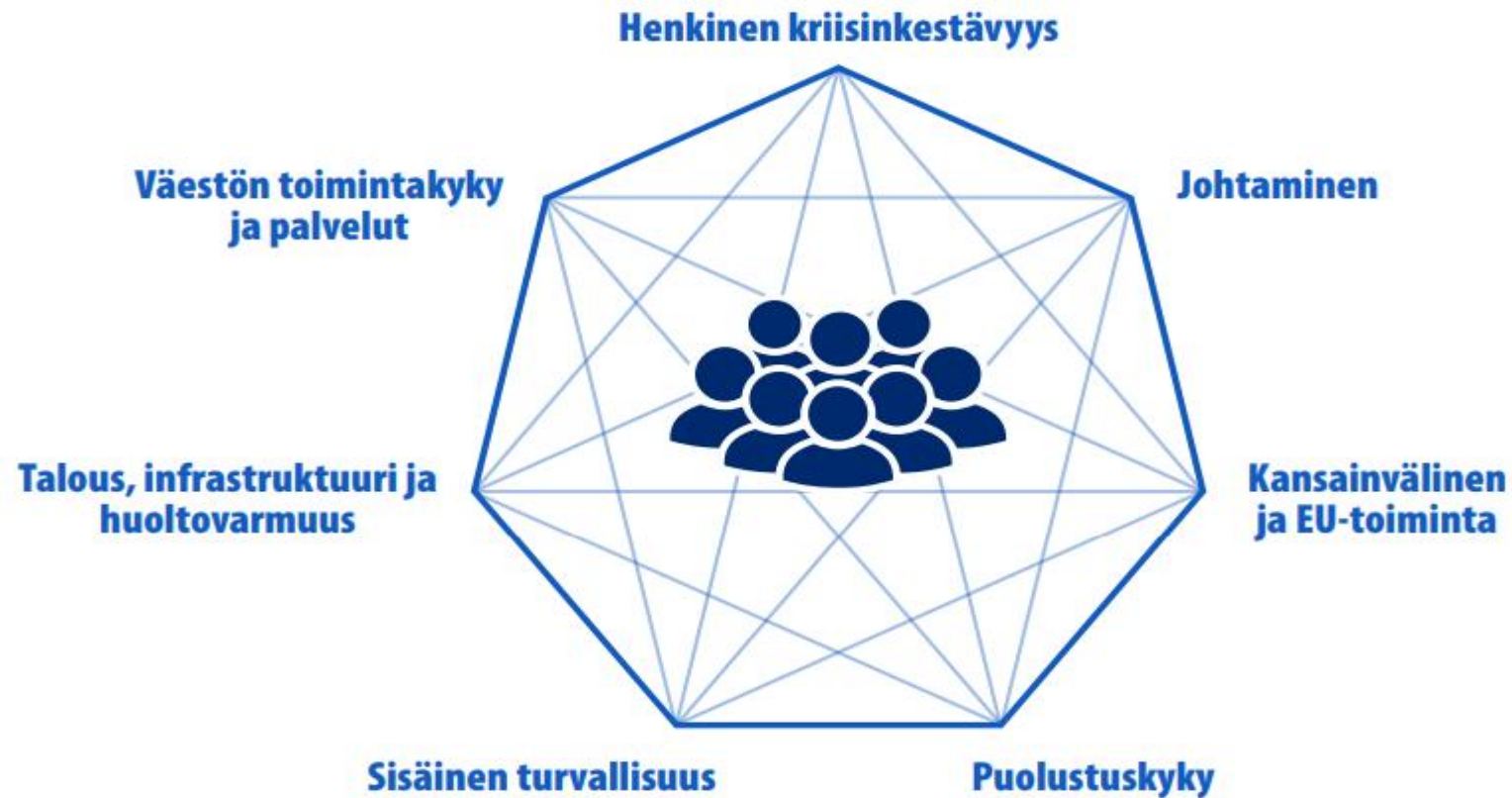

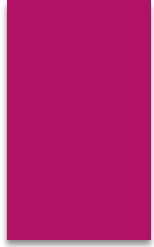
Sisäministeriö
Inrikesministeriet

Kokonaisturvallisuuden malli – YTS25

Yhteiskunnan elintärkeät toiminnot- YST 2025

Kansainvälinen taso

Kansallinen taso

Alueellinen taso

Paikallinen taso

■ Julkinen hallinto

■ Elinkeinoelämä

■ Kansalaisyhteiskunta

■ Yksilöt

Pelastustoimi

- Vuosien 2018–2020 aikana tehdyn tutkimuksen mukaan 319 016 olevista pelastustoimen tehtävistä 46%:ssa (146 550) oli mukana palokuntalaisia.
- Tässä tutkimuksessa palokuntalaiset = vapaaehtoiset- ja sivutoimiset palokuntalaiset
- Vapaaehtoisia ja sivutoimisia palokuntalaisia on Suomessa n.30 000,joista pelastustoiminnan palvelutuotannossa n. 15 000. Loput ovat palokuntanuoria tai muissa tukitoiminnoissa mukana olevia
- Ikävä kyllä trendi on ollut laskeva vaikka heidän toiminta on varsinkin harvaan asutuilla alueilla elintärkeää turvallisuutta ajatellen.
- Palokuntalaisten osaaminen on taitoja jota ei oikeasti ole vara hukata tässä maailman tilanteessa kun kriisejä ja poikkeusoloja pukkaa joka tuutista.
(<https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/handle/10024/16382>)

Sari Pelttari 2025

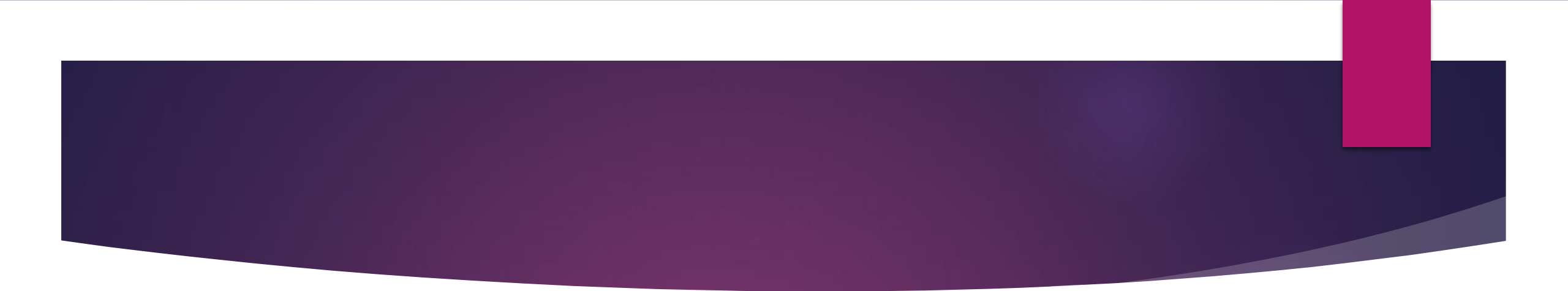
Pelastustoimea haastavat ilmiöt

- yhteiskunnan häiriöherkkyys lisääntyy ja asettaa uudet haasteet monialaiseen työskentelyyn
- Sään ääri-ilmiöt
- Väestön ikärakenteen muutos, kotona asuu huonompikuntoista väkeä
- Hyte alueiden muutokset asettavat painetta asukkaiden resilienssille ja kriisinkestävyydelle
- Palveluverkoston kattavuus kaupunki vs maaseutu
- Teknologian ja infran toimivuus
- Otettu oppia myös Ukrainasta
 - Omavarautuminen
 - Hälytysjärjestelmä
 - Pelastajien suojaus, materiaalien valmius, koulutus
 - Viestinnän merkitys, johtamispaikkojen suojaus

Informaatiovaikuttaminen

- "Informaatiovaikuttaminen on kohteelle haitallista toimintaa, jossa informaatiota tuotetaan muokkaamalla tai sen saatavuutta rajoittamalla pyritään vaikuttamaan kohteen käsityksiin tai toimintaan". –Huoltovarmuuskeskus
- Myös valtioneuvosto on ottanut asian esille omassa lausumassaan kun tämän kautta yritetään vaikuttaa yhteiskunnan toimintakykyyn
- Tällaista toimintaa on ollut iät ja ajat mutta tietotekniikan kehittyessä sen laaja alaisuus ja toimintamallit laajenevat
- Informaatiotekniikan vaikuttamiskeinoja on botit, trollit, valeuutiset sekä meemit
- Sosiaalinen media on hyvin otollinen alusta vaikuttamiseen ja sen kautta käytävä kognitiivinen sodankäynti lisää haasteita kriisi ja poikkeusolojen keskellä

- Tiedon määrä on niin suurta, ettei sitä ehdi prosessoida
 - Lisää disinformaation, misinformaation, malinformaation määrää
Esim. kerrotaan omassa maassa toisen maan kansalaisten olevan likaisia ja haisevia vaikka näin ei ole = disinformaatiota
tai
Levitetään jotain videota jonka alkuperää ei varmistettu luotettavaksi = misinformaatiota
tai
Jaetaan potilastietoja laittomasti= malinformaatiota
(Dominic Saari luento 2024)

-
- Propagandan kautta siirrytään poliittiseen/psykologiseen sodankäyntiin käyttäen informatiivista sodankäyntiä kognitiivisen sodankäynnin saamiseksi
 - Näin pystytään kaatamaan "vihollinen" sen omalla maaperällä ilman sotatoimia
 - Tällaista sisältä päin vaikuttamista on esimerkiksi joissakin maissa, jossa vaalijärjestelyjen kautta oman puoli valtaan. Samalla oma informaatio pidetään suljettuna sensuurin ja palomuurien avulla
 - Kiina on panostanut merkittävästi psykologiseen ja "poliittiseen" sodankäyntiin varsinkin naapurimaihinsa
 - (Dominic Saari luento 2024)

Suomen tilanne informaationsodankäynnissä

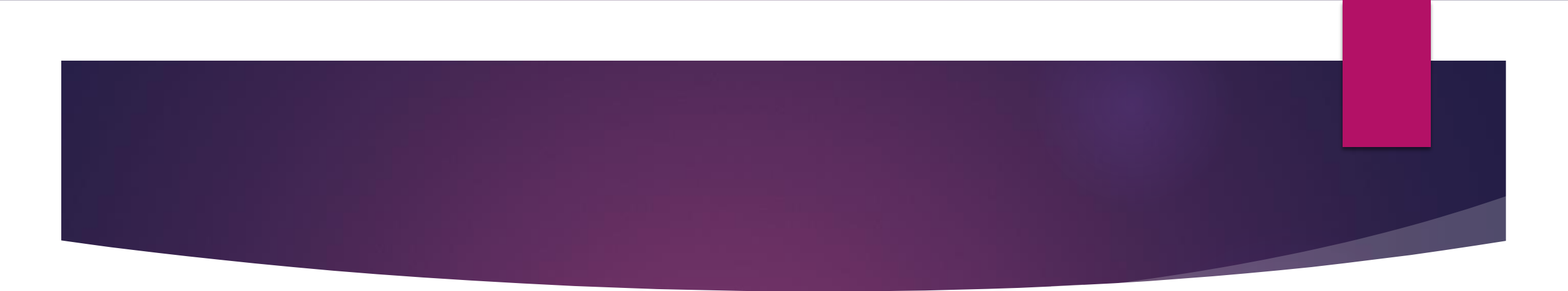
- Ei ole varsinaisesti pääkohteena
 - Suojaavia tekijöitä vaikea kieli sekä korkea koulutustaso ,hybridivaikuttaminen haasteellisempaa esim v. 2023 Twitterissä(Nykyisessä X) lause "Nato ei voi tallentaa Suomea" käänös Nato can not save Finland
 - Keinoja joilla yritetään vaikuttaa ; hybridivaikuttaminen(itärajat turvapaikanhakijoiden välinäistäminen, kyberhyökkäykset (nettisivujen kaataminen,pankkien järjestelmät), kaapelikatkot

Suomen tilanne tulevaisuudessa

- Informaatiohyökkäykset eivät meillä ole suoraan yhden toimijan valvonnassa vaan viranomaisten tiiviissä yhteistyössä. Ruotsissa ollaan edellä ,perustettu tätä varten valvova virasto
 - Valtioneuvoston kanslian mukaan parhaat suojautumiskeinot ovat:
 - Lainsäädäntö
 - Omatoiminen organisoituminen
 - Riskeihin varautuminen sekä ennakoitumiskyky, sopeutumiskyky
 - Yksilöiden tieto/taidon/koulutuksen lisääntyminen,
 - Lähdekriittisyys; miksi joku herättää minussa tiettyjä tunteita? Löytyykö asia muista lähteistä ? Mistä asia on oikeasti peräisin?
 - Luottamuksen säilyminen viranomaisiin ja heidän toimintaan
- (Dominic Saari luento 2024)

Mitä algoritmit saavat aikaan yhteiskunnassamme

- Elämme aikaa, jossa me emme enää käytä algoritmeja vaan ne käyttävät meitä – Alasaarela-
 - Tekoälyn käyttö on lisääntynyt eksponentiaalisesta
esim.kun ChatGPT tuli oli sen käyttäjiä yli 100milj 60pv:ssä
 - Toisaalta tekoälyn lisääntyminen asettaa myös uusia haasteita turvallisuuden ja luotettavuuden suhteen.
 - Maailmanlaajuisesti tunnettu tekoälyn(AI) ,geopolitiikan sekä vallantutkija Nina Schink on esimerkiksi tuonut esille sen ,että 90% internetin kaikesta sisällöstä on tekoälyllä tuotettua vuoden 2025 loppuun mennessä.

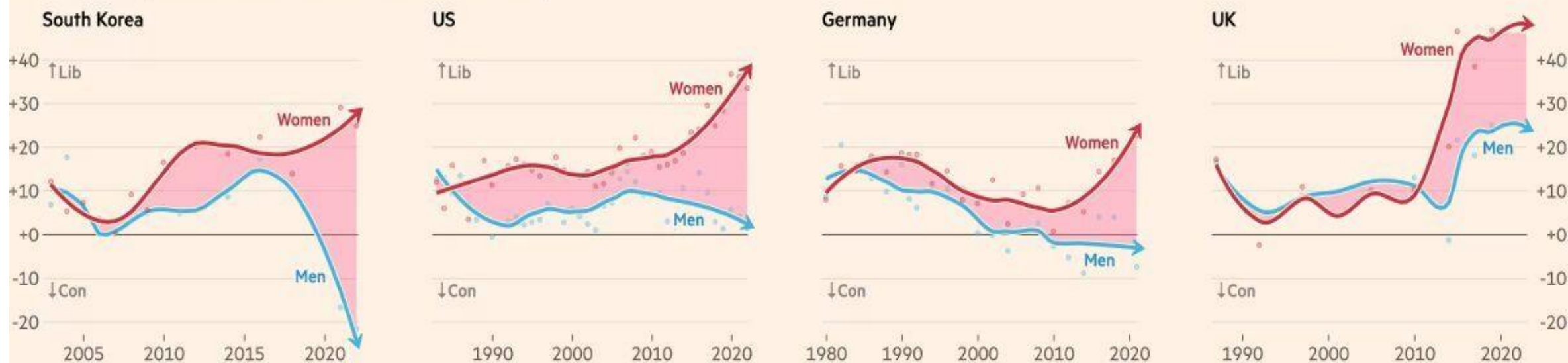
-
- Deepfakesin kautta tehdyt syvävääreennökset murentavat ihmisten luottamusta. Se romuttaa digitaalisen sisällön ja erään tutkimuksen mukaan enää reilu 60% ihmisistä luottaa internetin sisältöön
 - Deepfakes murentaa luotettavuuden kun sen kautta voidaan luoda tekoälyllä aidon kaltaista teksti/kuva ja video sisältöä
 - This is not Morgan Freeman - A Deepfake Singularity
 - Kun käytetään mustaa taustaa saadaan virheiden määrä minimiin ja näin myös aitouden tunne paremmaksi
 - Enää ei tahdo valveutumisentaso riittää ns. tavallisella tallaaajalla

Tekoäly uhka vai mahdollisuus turvallisuudelle?

- Tekoälyn myötä myös meidän sosiaalisen media käyttö on muuttunut
 - Facebook = seurattiin kavereita/jaettiin tietoa
 - Insta ja X(Twitter) = influensserit otti vallan ja vaikuttamisen taso nousi. Kaksisuuntainen kaverikytkentä heikkeni
 - Tiktok ns.räjäytti potin = foryou algoritmi teki sosiaalisesta mediasta ei sosiaalisen. Algoritminen televisiofeed tuntemattomilta poisti sosiaalista yhteyttä entisestään tuoden tilalle addiktion ja feedin kautta vaikuttamiskanavan psykologisen "sodankäynnin" alustaksi.
 - Esim. USA:ssa tehdyn tutkimuksen mukaan nuoret käyttää lähes 5h/pv TikTokissa
 - Tämä kaikki on pois sosiaalisesta kanssakäymisestä
(Alasaarela luento 2024)

A wide ideology gap is opening up between young men and women in countries across the world

Political ideology of 18-29s (% liberal minus % conservative), by sex

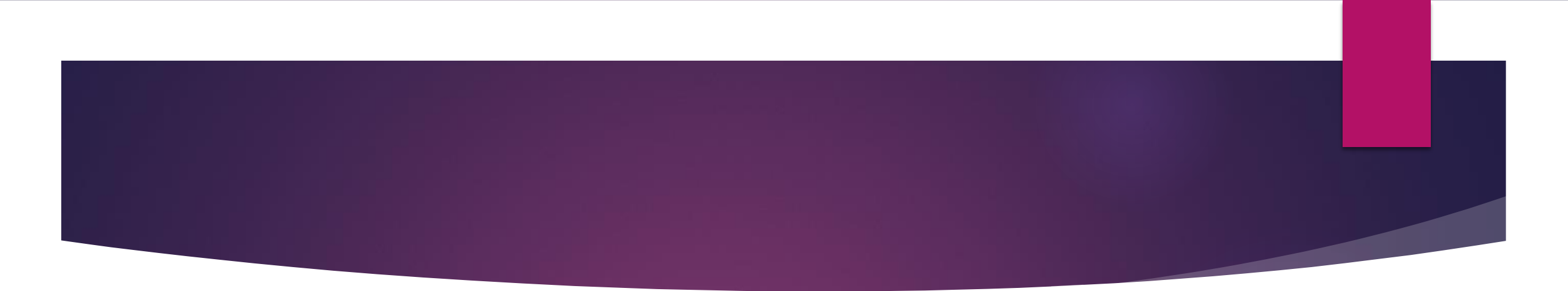

Sources: Daniel Cox, Survey Center on American Life; Gallup Poll Social Series; FT analysis of General Social Surveys of Korea, Germany & US and the British Election Study. US data is respondent's stated ideology. Other countries show support for liberal and conservative parties

All figures are adjusted for time trend in the overall population

FT graphic: John Burn-Murdoch / @jburnmurdoch

© FT

-
- Mitä tämä tarkoittaa meidän ihmiskunnalle ?
 - Oppimistulokset ovat laskeneet , videot lähinnä viihdekäytössä
 - Sukupuolten väliset ideologiset erot kasvaneet, seurustelusuhteet vähentyneet
 - Myös yksinäisyys kasvaa mitä enemmän algoritmipohjainen feed saa sijaa
 - Digitalisaatio tuo toki myös hyviä kanavia mutta mikä on hyvän ja ns.pahan vaakakuppi?
 - Algoritmitutkijan mukaan WhatsApp on ns.tervein yhteisö.
 - Ei sisällä botteja eikä tekoälyllä tehtyä feediä vaan tapahtuu henkilöltä henkilölle

Miten voimme suojautua ?

1. Ole varuillasi
2. Käytä harkintaa
3. Tarkista lähde ,ole kriittinen
4. Etsi virallisia tai todennettua tietoa
5. Perehdy www.suomi.fi/oppaat/varautuminen

Siellä osiot kyberturvallisuus ja informaatiovaikuttaminen ja hybridivaikuttaminen

Toki suomi.fi sivustosta löytyy paljon, paljon muitakin tietoa.

Henkinen kriisinkestävyys

Mihin me kuulumme ja mikä merkitys sillä on yhteisöllemme?

- Kulttuuriperimä, kansallisuutemme
- Informaatiolukutaito ja sen kriittisyys
- Hengelliset yhteisöt
- Nuorisotyö, harrastustoiminta
- Valtakunnan tasolla on tärkeä huolehtia viestinnän , syrjinnän/eriarvoisuuden ehkäisemisestä sekä vapaaehtoistoiminnan edistämisestä

(SPR Henkinen ensiapu)

Väestön toipuminen

- Valtioneuvoston Yhteiskunnan turvallisuusstrategiassa (YST) on kiinnitetty huomio myös väestön toipumiseen häiriötilanteiden jälkeen.
- Näitä edellytyksiä on tullut hoitaa jo ennakoivasti sosiaalisen hyvinvoinnin kautta ja häiriön jälkeen mahdollistaa jälkihoito.
- Jälkihoidolla vähennetään yksilön/yhteisöjen myöhäisempää haavoittuvuutta ja ehkäistään uusia kriisejä.

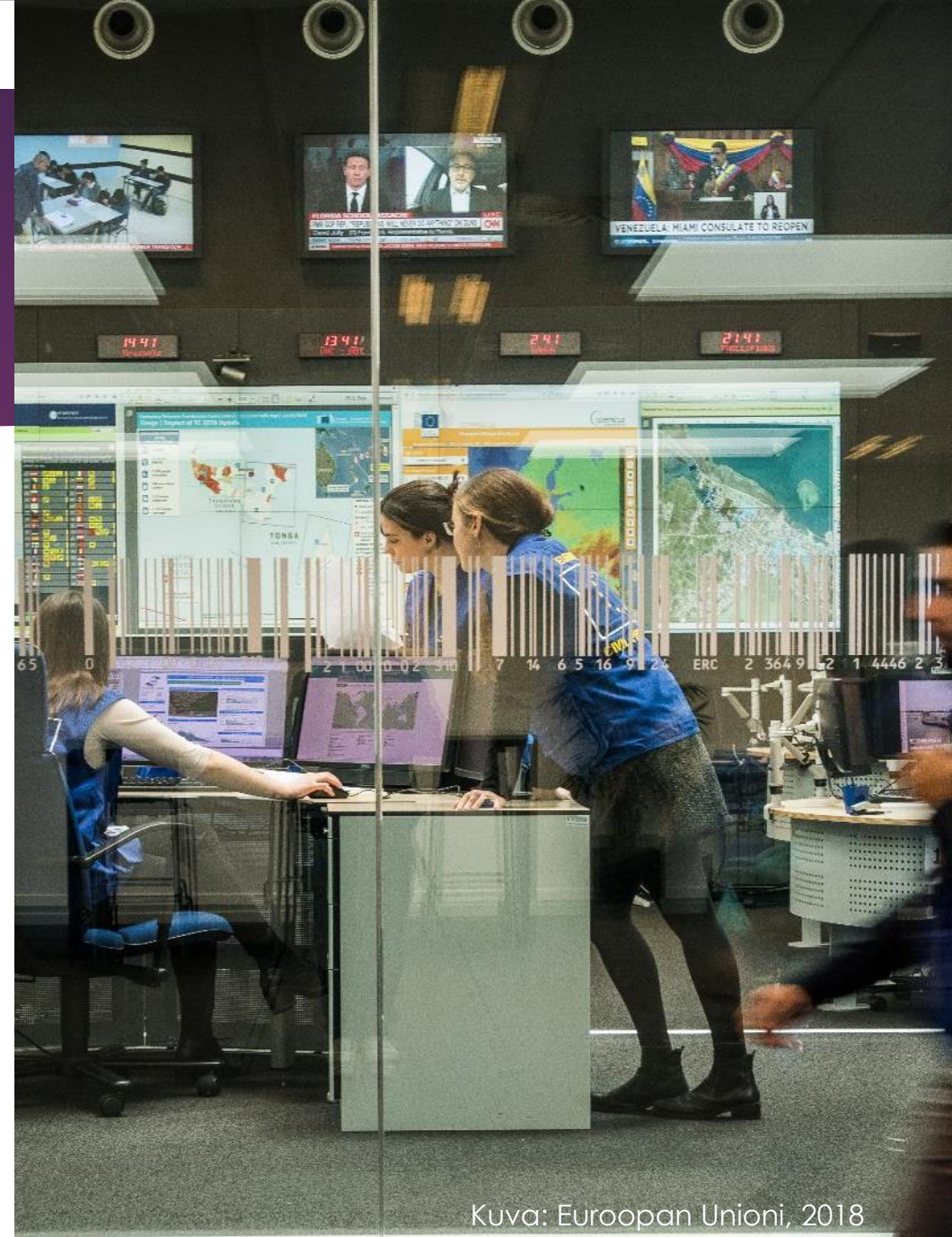
Varautuminen

- Päämääränä
 - pienentää uhkien toteutumisen todennäköisyyttä sekä edistää omia valmiuksia kohdata poikkeusoloja ja kehittää omaa vastetta niiden luomien haasteiden vastaamiseen.
- Olennaisia osia varautumisessa
 - Toimintatapojen sisäistäminen voimavarojen käyttämisessä tavoitteiden saavuttamiseksi
 - Infran tuntemusta tehtävien toteuttamisen tukemiseksi
 - Koulutusmateriaalit, tieto-aidon hallintaan
 - 72 tuntia konsepti tutuksi
 - Suomi.fi sivusto sekä 112 sovellus

Varautuminen ja turvallisuus keskiöön EU-politiikan agendalla

- ▶ Varautuminen on perinteisesti kansallista toimivaltaa.
- ▶ Varautuminen onkin EU:ssa uusi horisontaalinen politiikka-ala, joka hakee vielä muotoaan.
- ▶ EU-tason kokonaisturvallisuuden vahvistamisen ja varautumisunionin luomisen tärkeimpänä tavoitteena on EU:n varautumisen tason paraneminen, mikä on myös Suomen ja kaikkien jäsenvaltioiden etu.
- ▶ Kyse on ennen kaikkea ajattelutavan muutoksesta - Euroopan unionin tulee muuttua aiempaa turvallisuusorientoituneemmaksi.

Kuva: Euroopan Unioni, 2018

Kylähanke

Sisäministeriössä on tehty raportti Harvaan asuttujen alueiden turvallisuudesta 2025

- Raportin tarkoitus on luoda kattava kokonaiskuva harvaan asuttujen alueiden turvallisuuden tilasta, keskeisistä turvallisuuden kehittämiskohdista, hyvistä käytännöistä ja turvallisuuden toimijaverkostosta.
- Turvallisuutta tarkastellaan erityisesti harvaan asutulla alueella asuvien ja oleskelevien näkökulmasta.
- Hyvänä esimerkkinä voi nostaa esille kyläturvallisuuden ,josta löytyy tietoa osoitteesta <https://www.kylamme.fi/tietopankki/kylaturvallisuus/>
- Hyvä miettiä voisiko tuo olla osa-alue toteutettaviksi omissa yhteisöissämme

Lähteet

Algoritmivaikuttaja Mikko Alasaarela Tekoälyn vaikutus ihmiseen luento 2024

Financial Times 2024

FM projekti- ja väitöskirjatutkija JYU Dominic Saari Informaationsodankäynti luento 2024

Kokonaisturvallisuus sanasto 2017 [Kokonaisturvallisuuden sanasto. TSK 50. 2017.](#)

Kriisi- ja poikkeusolojen opinnot 2024 materiaali

Sisäministeriö Jari Lepistön materiaali

SPR Henkinen ensiapu

STS 2021

UTP 2023

VSNP 2024

YST 2025

Mikä on juuri
minun ja sinun
osuus tässä
kaikessa ?

- Luotetaan valtiomme demokratiaan mutta ennen kaikkea luotetaan itseemme kasvattaen jälkipolvea optimistiseksi, välittäväksi ,tasapainoiseksi ja avarakatseiseksi osaajaksi.
- Pidetään kiinni tasa-arvosta, demokratiasta sekä sanan- ja uskonnonvapaudesta.
- Tuomme oman osaamisemme ja tietotaitomme yhteisömmme hyväksi luoden turvaa ja yhteisöllisyyttä.

KIITOS